HUDUDLARNI IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA XUSUSIY TADBIRKORLIK VA MAHALLIY SANOAT KLASTERLARI KOOPERATSIYASINING IQTISODIY SAMARADORLIGI

A.J.Norbekov

Samarqand viloyati kasbiy ta’lim boshqarmasi

norbekovazam2@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur tezisda hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda xususiy tadbirkorlik va mahalliy sanoat klasterlari o‘rtasidagi kooperatsiyaning iqtisodiy samaradorligi tahlil qilingan. Klaster yondashuvi asosida ishlab chiqarish, investitsiya va innovatsion faoliyatni rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari yoritilgan hamda kooperatsiya aloqalarini mustahkamlash bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: hududiy rivojlanish, xususiy tadbirkorlik, sanoat klasteri, kooperatsiya, investitsiya, innovatsiya, iqtisodiy samaradorlik.

KIRISh (Introduction)

Mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi hududlarning iqtisodiy salohiyatidan samarali foydalanishga bevosita bog‘liq. Shu nuqtai nazardan, xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish va mahalliy sanoat klasterlari bilan kooperatsiya aloqalarini mustahkamlash hududiy iqtisodiy o‘sishni ta’minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Tadqiqotning maqsadi — hududiy darajada kichik biznes subyektlarining yirik sanoat tarmoqlari bilan o‘zaro manfaatli integratsiyasini chuqurlashtirish modelini ilmiy jihatdan asoslashdan iborat.

METODLAR (Methods)

Tezisda tizimli tahlil, tarkibiy-funksional yondashuv, qiyosiy iqtisodiy tahlil hamda klasterli modellashtirish usullaridan foydalanildi. Klaster tarkibida xususiy tadbirkorlik subyektlarining samaradorligini baholashda xarajatlar va natijadorlik nisbatini aniqlovchi kooperativ samaradorlik koeffitsientlari tahlil qilindi.

NATIJALAR VA ILMIY YaNGILIK (Results)

Klaster modeli ishlab chiqaruvchilar, xizmat ko‘rsatuvchi korxonalar, ilmiy muassasalar va ta’lim tashkilotlari o‘rtasida uzviy hamkorlikni shakllantiradi. Bunday hamkorlik mahsulot tannarxini kamaytirish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, yangi texnologiyotlarni joriy etish va eksport salohiyatini kengaytirishga xizmat qiladi. O‘zbekistonda so‘nggi yillarda to‘qimachilik, meva-sabzavotchilik, qurilish materiallari va farmatsevtika yo‘nalishlarida klaster tizimi rivojlanib, hududlarda yangi ish o‘rinlari yaratish va mahalliy ishlab chiqarish hajmini oshirishga ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda. *Ilmiy yangilik:* Xususiy tadbirkorlik va mahalliy sanoat klasterlari kooperatsiyasini rivojlantirish orqali ishlab chiqarish zanjiridagi tranzaksion xarajatlarni 15-20% gacha kamaytirish imkonini beruvchi hududiy integratsiya mexanizmi va algoritmi ishlab chiqildi.

MUHOKAMA VA TAKLIFLAR (Discussion)

Ayrim hududlarda logistika infratuzilmasining yetarli rivojlanmagani, innovatsion texnologiyalarni joriy etish uchun moliyaviy resurslarning cheklangani hamda kichik biznesning klasterlarga integratsiyasi sustligi mavjud muammolar sirasiga kiradi. Mazkur muammolarni bartaraf etish maqsadida klaster ishtirokchilari o‘rtasida kooperatsiya aloqalarini kuchaytirish, hududiy investitsiya

dasturlarini kengaytirish, raqamli boshqaruv texnologiyalarini joriy etish hamda davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini rivojlantirish zarur.

XULOSA (Conclusion)

Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda xususiy tadbirkorlik va sanoat klasterlari o‘rtasidagi hamkorlik ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, investitsiyalarni jalb qilish va yeni ish o‘rinlarini yaratishda muhim omil hisoblanadi. Klasterlar faoliyatini zamonaviy boshqaruv yondashuvlari asosida rivojlantirish hududlarning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasining "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2019.
3. Porter M. E. The Competitive Advantage of Nations. – New York: Free Press, 1990.
4. OECD. Regional Development Outlook. – Paris: OECD Publishing, 2024.
5. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Statistik to‘plam. – Toshkent, 2025.